

## CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLEŞME POLİTİKASININ ERKEK GİYİM TARZINA ETKİSİ

*Ayşe Gamze ÖNGEN\**

### Özet

Türklerin modernleşme politikası ve Batılı yaşam tarzı, Cumhuriyet Döneminden önce Osmanlı Döneminde Tanzimat'la başlar. Cumhuriyetin ilanı ile çağdaş ve uygarlık yolunda atılan adımlar Türk halkına inerek hız kazanması, sosyal hayatı da etkileyerek giyim kuşamda değişimlere neden olmuştur. Batılılaşmanın bir devlet politikası olarak kabul edildiği ve uygulandığı XIX. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Batılılaşma, ilk olarak erkek moda anlayışındaki değişimle karşımıza çıkar.

Türk giyim tarihinde önemli bir yeri olan Cumhuriyet Dönemi erkek giysilerinde görülen batı modelleri Avrupa ülkeleriyle siyasi, ekonomik alışveriş içerisinde olunması sonucunda karşılıklı etkileşimler görülmüş ve giyinme alışkanlıklarının değişmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, TEMKA Koleksiyonu'na ait XX. yüzyıl Cumhuriyet Dönemi Erkek giysileri incelendiğinde batı modellerinin, desenlerinin ve kumaşlarının tercih edildiği görülmüştür. Bu makalede, dönemin erkek giysi moda anlayışını yansıtmaları açısından TEMKA koleksiyonunda yer alan bir kaç erkek kostümü tanıtılarak, giysilerde görülen Avrupa moda etkileri, görsel verilerle sunulacaktır.

*Anahtar Sözcükler; Osmanlı Dönemi giysileri, Cumhuriyet Dönemi giysileri, Batılılaşma, Erkek giysi modası.*

---

\*Yardımcı Doçent, Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü  
gamzeongen@gmail.com

## THE EFFECTS OF MODERNISATION POLICY IN REPUBLIC PERIOD ON MAN'S CLOTHING STYLE

### Abstract

Turkish policy of modernization and Western life style starts in Tanzimat era in Ottoman Period before the Republic Period. As the step towards modern civilization gains speed by being released to the public with the proclamation of republic, they lead to changes in clothing by affecting the society as well. Westernization is observed initially from the changes in men's fashion sense towards the end of 19th century when westernization was accepted and implemented as a state policy in Ottoman Period and early years of Republic period.

Western models, which have a significant place in Turkish clothing history, seen in mens wear in Republic Period have been observed as a result of interactions formed by the political and economic exchanges with European countries and have led to a change in the dress habits. In this regard, when 20th century Republican Period mens wear belonging to TEMKA Collection is examined, it is observed that western models, pattern and fabric are preferred. In this article, so men's clothing from TEMKA collection will be introduced and the effects of European fashion on clothes will be presented via visual data in order to visualize the mens wear fashion of the period.

**KeyWords;** *Clothes in Ottoman Period, clothes in Republic Period, Westernization, Mens wear fashion*

## GİRİŞ

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, savaştan yeni çıkmış Türk halkı gibi birçok Dünya ülke insanı da, yaşadığı bu önemli olaylardan etkilenmiş, gerek toplumların ekonomik, politik düşünce yapılarında, gerekse kendilerine has kültür, gelenek ve göreneklerinde değişimlerin yaşanmasına neden olarak bireyin günlük hayatını etkilemiştir. Özellikle bu durum, Türk topraklarında yaşayan halkın, iş hayatından, giyim kuşama, eğlence anlayışından, yeme içme kültürü gibi sosyal hayatını da kapsayarak, her alanda değişim yaşanmasına neden olmuştur.

XX.yüzyıla girdiğinde Türk toplumunda yaşanan değişim hareketleri, Cumhuriyet Döneminde devam ederek yapılan birçok reform ile daha da hız kazanmıştır. Batılılaşma adına yapılan bu yenilik hareketlerinden biri olan giyim kuşam değişikliği, Osmanlı'nın son Döneminde görüldüğü gibi Cumhuriyet Döneminde de ilk önce erkek giysilerinde görülür. Artık erkek giysilerinde geleneksel tarz yerine, Batı modasını yansıtan kesim ve aksesuarların kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Türk erkeğinin, Avrupa erkeği ile özellikle giysi modasında karşılıklı etkileşimleri Osmanlı Döneminden günümüze kadar devam etmiştir. Bu etkileşimin sadece XX.yüzyıldan sonra gelişen tarihi olaylara bakarak Türk giysi moda anlayışını incelemek yeterli olmayacaktır. Çünkü "batılılaşma projesi" yenilik hareketlerinin uygulandığı Cumhuriyet Dönemi erkek giysilerindeki değişimler ve moda anlayışı, önce Osmanlı erkek giyimindeki gelenekçi yapıyı da ele alarak, dönemin ekonomik, politik, inanç ve sosyal yaşamına ve Avrupa kültürü ile olan etkileşimine bakmak gerekecektir.

### **1.Osmanlı Erkeğinin Geleneksel Giyim Kültüründe Görülen Batı Moda Etkileri**

Osmanlı, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarına yayılmış çok uluslu bir imparatorluğa sahip olmuştur. Bu kıtalardaki devletlerle ilişki içerisinde olmuş ancak Avrupa ile daha sıkı bir ilişki içine girmiştir.

Avrupa'da başlayan yeni düşünce sistemi, bilim, felsefe, kültür, sanat, teknoloji gibi birçok alanı etkileyerek, toplumlar üzerinde gelişime ve değişime neden olmuştur. Böylelikle Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimiyle batıda gerçekleştirilen sosyo-ekonomik atılımlar, Osmanlı yöneticilerinin dikkatini çekmiş ancak gelişimlerden geri kalmıştır. Bunun sonucunda Osmanlı'nın savaşlarda yenilmeye başlaması,

imparatorluğun ekonomide ve siyasette gücünü kaybetmesine neden olmuştur. Yeni olan bu sistem içinde yer almak isteyen Osmanlı İmparatorluğu çözümü Batı'ya benzemekte, aramıştır (Dursun, 2009:1). III. Selim Devrinin ıslahat hareketlerinde, Avrupa usulleri ağırlıklı kendini hissettirmiştir. İkinci Mahmut devletin başına dert olan yeniçeri ocağını kaldırmış (1826 yılı) yerine, kıyafetinden teçhizatına kadar yeni teknolojiyle donatılmış bir ordu kurmuştur. Böylece Osmanlı giyim kuşamında ilk yenileşme askeri kıyafetlerde başlamış, sonra sivil erkek kıyafetlerinde görülmüş, en sonra da kadın kıyafetleri Batılılaşmıştır (Özer, 2009: 134).

Osmanlı Sarayı'nda Sultanlar giyim kuşamlarına önem vermişler, pahalı ve lüks kumaşlardan dikilen kaftanlar giymişlerdir. Osmanlı halkının giyim-kuşamı saray kıyafetlerine göre daha sade kumaşlardan hazırlanmıştır. Osmanlı Dönemi'nin kadın,erkek,çocuk kıyafetleri sadece farklı büyüklüklerde olup iç gömleği, entari, şalvar ve üste giyilen kaftandan oluşur (Tezcan,2006:17). XIX. yüzyılın Osmanlı erkek giyimi batı'nın etkisiyle geleneksel giyim tarzından uzaklaşarak değişim göstermiştir. Devletin önde gelenleri ve memurlarıyla İstanbul üst kesimi zaman içerisinde geleneksel kıyafetleri yerine, setre pantolon başta olmak üzere Avrupai tarz kıyafetler giymişlerdir. Erkeklerin, yaşa göre ev içinde ve dışındaki kıyafetleri mevsimlere göre değişiklik göstermiştir(Özer,2009:376).İstanbulun denilen uzun ceketler ve pantolonlarla başa giyilen fes Osmanlı elitinin yeni erkek kıyafetini oluşturmuştur. Bu kıyafetlerin kalıpları ve kesimleri,dikiş teknikleri yerli terzilere yabancıdır. Bu nedenle yabancıların kumaşları dışarıdan getirterek sipariş üzerine dikiş diktikleri İstiklal Caddesinde mağazaların varlığı bilinmektedir. Özellikle bu dönemde saray için dikiş diken atölyeler vardır.II.Abdülhamid'in tahta çıkışından hemen sonra, saray için dikiş dikmeye başlayan Parma atölyesi uzun süre padişah, hanedan ve devlet görevlileri için çalışmıştır.Bu atölye 1878 yılında ise tamamen saray için çalışmaya başlamıştır.Palma atölyesi saray ve zengin müşterileri için diktiği pantolon, ceket,yelek,pardesü gibi sivil giysiler, son Avrupa erkek modasını yansıtmaktadır.Askeri kıyafetlerse koyu lacivert renkte,yanları geniş kırmızı zemin üzerine ağır dival işlemeli ceketleriyle tamamen Batı uniformalarının benzeridir. Dönemin sivil kıyafetlerinde istanbulun ceket,içi astarlı askılı pantolonlu takım elbiselerin giyildiği görülür. Deri,ipekli,çuha, kaşmir ve kadife kumaşla dikilmiş yeleklerin içi genellikle pamukla kapitone edilerek, ipekle astarlanmıştır. Pantolon üzerine ipek ve ya koton gömlekler giyilmiştir. Kol ağzı ve

takma yakaların kullanıldığı bilinmektedir. Giysilerde aksesuar olarak beyaz güderi eldiven,kravat ve mendiller kullanılmıştır.Dış giyimde tiftik ve kaşmirden dikilmiş paltolar ve pelerin giyilmiş, paltoların yakaları ise kürkle veya kadife ile kaplanmıştır. Bu dönemde ayakkabılar,sert, kalıplı, siyah renk,hafif topuklu bot veya çizmelerdir. Çizmelerin üzerine sokağa çıkarken ikinci bir kundura daha giyiliyordu (Tezcan, 2008:134).Erkekler“Batının son modaları” diye dergilerde yayınlanan ayakkabı resimleri ile Avrupa modasını takip etmişler, ön yakaları ipek saten kaplı, davet ve balolarda giyilen bir tür ceket olan smokin ile siyah uzun etekli ve yırtmaçlı takım olan Frak giyilmişlerdir. Smokin ve frak Cumhuriyet'ten sonra da giyilmiş olan kıyafetler arasındadır.

Osmanlıda batılılaşma anlayışı, giyim kuşam tarzından, yaşam ve eğlenceye kadar saraydan alt tabakalara doğru egemen olmuştur.Tanzimat'la birlikte Osmanlı'daki Avrupa tüketim mallarına yönelik düşkünlük, en çok üst kademe yöneticilerinde görülmektedir.İşgal altında olan İstanbul'da, batıya olan özenti ile başlayan modern yaşam, çay partileri, suareler, kadınların ve erkeklerin şıklık yarışı, roman ve mizah dergilerinde eleştirilmiştir. Osmanlının ilk balosu II. Mahmut zamanında Haliç'te bir gemide verilmiştir. Böylece kadınlı erkekli eğlenceye ilk defa katılan Osmanlı devlet adamları yaşadıkları tedirginliği belli etmemeye çalışmışlardır. Bu şekilde II. Mahmut'la başlayan batılılaşma hareketi halkı şekli bir inkılaba hazırlamış görünmektedir. İstanbul'da daha çok Batılıların yaşadığı Beyoğlu semtinde görülen hareketli, modern, batılı yaşam tarzı, Müslüman Türk mahallelerinde görülmemekte Osmanlı'nın giyimde yapmış olduğu düzenlemeler, ancak belli bir kesim tarafından uygulanmış ve halk kıyafetine yansıyamamıştır(Şahin,2006:34).

Osmanlıda yaşanan bu değişimler devam ederken İtilaf ve İttifak devletleri arasında süren I. Dünya Savaşına Osmanlılar da dahil olmuş ve savaştan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu, 30 Ekim 1918 yılında Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak İtilâf Devletleri'nin koyduğu ağır şartlara ve yaptırımlara boyun eğmek zorunda kalmış ancak Kurtuluş Savaşı mücadelesi ile kazanılarak Cumhuriyet, 29 Ekim 1923 yılında ilan edilmiştir.

## 2. Cumhuriyet Döneminde Görülen Modernleşme Hareketi ve Erkek Giyimine Yansıması

Milli mücadelesi olan Kurtuluş savaşından zaferle çıkan Türk toplumu, siyasal, kültürel ve toplumsal alanlarda yapılan, her biri bir devrim niteliği taşıyan yenileştirme hareketleri başlamıştır. Cumhuriyetin kurulmasının ardından hız verilen sosyal reformlar gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet ile birlikte, batılılaşma yolunda ortaya konulan görüşler, artık devleti kurtarma adına değil, yeni bir toplumsal yaşam ortamı meydana getirmek içindir. Böylelikle Cumhuriyet ile birlikte aile hayatı, kadın-erkek ilişkileri, giyim kuşam, eğlence hayatı gibi sosyal hayatı kapsayan değişimler yaşanmıştır.

Batılılaşma aşamasında Osmanlı Döneminde görülen ilk değişim projesi Cumhuriyet Döneminde de erkek üzerinde olmuştur. Türk erkeği, modernleştirme hareketine göre Batılı erkekler gibi giyinen, kibar davranan, bıyık ve sakalı tercih etmeyen, hayatı kadınlarla ortak olarak paylaşabilen bir kişi olarak görülmektedir. Cumhuriyetle birlikte "güzel giyinmek kavramı "basında, "erkek kıyafet modası ve nasıl giyilmesi" konusunda bilgi veren yazılar yazılmaktaydı (Özer İ.,2009:376). Ayrıca bu dönemde ilköğretimin zorunlu kılınması, kız ve erkeklerin birlikte okuması, yurtdışına birçok alanda öğrenci gönderilmesiyle okuma yazma oranı artmasıyla, sayıları hızla artan gazete ve dergilerde, Avrupa'da toplumsal alanda yaşanan yeniliklerin takip edilmesi sağlamış, basılan kitap sayısının ve satışının arttığı görülmüştür. Artık çağdaşlaşma, devrimlerle, devlet ve toplum yaşamına yansıtılmaktadır. Böylelikle toplum büyük bir değişim projesinin içine girmiştir. Eğlenceden moda, sanattan ticarete, tatil yapma tarzından, bayram ziyaretlerine, insan ilişkilerinden, selamlaşma şekline, ana-baba çocuk ilişkilerine, beslenme alışkanlıklarından, yeme-içme kültürüne, yeni alışkanlıklara, hayat felsefesine, tutum ve davranışlara, ahlak kurallarına, bilgi, görgü gibi anlayışların değişmesine neden olmuştur. Geleneksel düşünceye sahip kişiler tarafından dans ve jimnastik her ne kadar eleştirilse de bu dönemde modadır (Özer,2009: 96).

Cumhuriyet Dönemi erkek moda tarzı devletin üst düzey yöneticilerindeki giysilerde görülmektedir. Bu dönemde erkeklerin her zaman bakımlı, modern ve şık oldukları görülür. Silindir panama şapka, papyon, golf pantolon, pelerin, beyaz mendil gibi daha önce halk hayatında yeri olmamış giysi ve aksesuarlar, boy göstermeye

başlamıştır. 1930 yıllarında Ankara’da daima özenli ve tertipli gezen erkeklerin lacivert takım elbise giydiği de bilinmektedir(Şahin,2006:112).

Cumhuriyet'in ilk resmî balosu 29 Ekim 1925 yılında Ankara'da düzenlenmiştir. Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere Ankara'daki resmî erkân basın ileri gelenleri bu baloya katılmıştır. Modern yaşamın sosyal etkinliklerinden biri olarak kabul edilen balolar Cumhuriyet'le birlikte resmîyet ve önem kazanmıştır. Erkekler baloya giderken smokin ve frak giymişlerdir. Dünyada değişen ekonomi ve politik dengeler hemen her alanda Cumhuriyet insanının yaşamına yansımış ve yeni gereksinimler doğrultusunda dönemin giysi modasının da değişimine neden olmuştur.

### 3. Cumhuriyet Dönemine Ait Erkek Giysi Örnekleri

Cumhuriyet Dönemi’nde erkek giyiminde görülen değişimler ise, Avrupalı tarz ceket ve pantolondur. Avrupa’da pantolon, kumaşı, rengi, kesimi, paça modeli, fermuarı veya düğmesi moda göre değişim göstererek dönemin medeni kıyafeti olmuştur. Erkeklerin sağdan sola düğme ilikleme, Avrupa’da uygulanan bir sistem olup Türk giysilerinde kullanılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi eğlence hayatında, caz devrinin başlaması, erkek giyimini etkileyerek, geniş omuzlar, bol vatkalı kruvaze ceket modelleri ve bol duble paça pantolonlar şeklinde ortaya çıkmıştır (Özer, 2009;376).

Cumhuriyet Dönemi erkek modasında farklı mevsimlerde ve günün değişen saatlerinde giymek üzere tercih ettikleri Batı model giysiler tercih etmişlerdir. Dönemin terzileri genellikle yurt dışından getirdikleri, keten,yün, pamuk, ipek, kaşmir gibi farklı kumaşları kullanmışlar.Avrupa modasında kullanılan farklı model giysi ceket, pantolon,palto, smokin, frak ile papyon, kravat, şapka,eldivenleri, mendil gibi aksesuarları Türk erkeği de tercih etmiştir.Günün belli saatlerinde giyilmek üzere seçtikleri çeşitli renk ve modeldeki giysiler ile yine Avrupa giysilerinde kullanılan fermuar, vaska, çıtçıt, pile kullanılmıştır.XX. yüzyıl Avrupası’nda gelişim gösteren erkek giysi modası, basın yayın organları ile Türk erkeğine tanıtılmış ve giysi, aksesuar çeşitliliği ile dönemin tekstil sektörünün zaman içerisinde hızlı gelişim gösterdiği görülmüştür.XX. yüzyılın ortalarına doğru Dünya tekstil sektöründe başlayan seri üretim erkek giyimde de kullanılarak, giysinin artık elde değil tamamen makine dikişi ile dikilen seri üretimin yapılması ile birçok ülkeye hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlamıştır.

Dönem kostümleri, bizlere renk,kesim, aksesuar, kumaş, süsleme öğeleri, dikim tekniği ve kullanılan malzemeleri ile üretildiği döneme ait önemli bilgiler vermektedir.TEMKA Koleksiyonuna ait T.K.E.G.06 olan krem renk keten kumaşla dikilmiş erkek takım elbisesi, bahar ve yaz aylarında giyilmek üzere dikilmiştir. Krem renk takım elbise, yaka kısmı sivri olup,omuz bölgesinde geniş vatka kullanılmış ve ceket önü düğmeli kruvaze modelde olup duble paça pantolondan oluşur. Dönemin moda markası olan giysinın ceket iç beden kısmında "STEIN'S" yazan etiket yer alır. Amerikan malı olan bu giysinın yurt dışından satın alındığı veya getirildiği tahmin edilmektedir (Fotoğraf.1).



Fotoğraf.1;Günün Belli Bir Saatinde Giymek İçin Yurt Dışından "STEIN'S " Marka Krem Renk Keten Kumaşla Dikilmiş Erkek Takım Elbisesi, İki Parçadan Oluşur. Ceket Kruvaze Erkek Yakalı ve Pantolonu Duble Paçalıdır. Etiketinde Yer Alan A.B.D. Haritası Üzerinde Şu Yazı Okunmaktadır;STEIN'S "Amerika'nın en büyük giysicisi" yazmaktadır. TEMKA Koleksiyonu, T.K.E.G.06(Foto,Cemil Cem ÖNGEN,12.07.2013)

Cumhuriyet Döneminde ilk defa Türk halkının da hayatına giren,kadın ve erkeğin birlikte yer alabildiği tiyatro, balo, sinema, gibi yeni eğlence yerlerinin çeşitliliği dönemin kıyafetlerinde artık günün farklı saatlerinde giyilen farklı modelde giysi



zenginliğine neden olmuştur. Dönemin modası olan müzik ve dansları da kıyafet modellerine yansımış, Avrupa tasarımcıları giysilerde bireye dans ederken rahat hareket olanağı sağlayan yeni özel kesimde kıyafetler tasarlamışlardır. XX.yüzyılın modası olan Çarliston dansı ile artık erkek pantolon paçalarının rahat salınması için dizden aşağısı bollaşan, geniş paçalı pantolonlar giyilmişlerdir. Zaman içerisinde bu giyim tarzının gençler arasında moda olduğu görülmüştür. Yeni tarz kıyafet olan smokinler, ön yakası ipek saten kaplı olup davet ve balolarda giyilen bir tür cekettir. Frak ise, siyah resmi uzun etekli ve yırtmaçlı bir takımdır. Smokin ve frak Cumhuriyet'ten sonra da giyilecek olan kıyafetler arasında olmuştur. Erkekler artık dönemin modası olan silindir panama şapka, papyon, golf pantolon, pelerin, beyaz mendil gibi daha önce Türk halkının hayatında yeri olmayan giysi ve aksesuarlar kullanmaya başlamıştır.

Cumhuriyet Dönemine ait olan TEMKA Koleksiyonuna ait T.K.E.G.02 olan iki parçadan oluşan siyah gabardin kumaştan dikilmiş frak, ceket ve pantolondan oluşan takım elbise özel bir günde giyilmek üzere alınmıştır. Siyah saten kumaşla kaplı erkek yakalı ceketin arka bedeni, uzun etekli ve yırtmaçlıdır. Yüksel belli pantolonun ön açıklığı düğmelerle sağdan sola doğru kapanmaktadır. Pantolonun her iki yan dikişine siyah saten kordon elde gizli dikiş ile yerleştirilmiştir (Fotoğraf.2.).



Fotoğraf. 2: Siyah Gabardin Kumaşla Dikilmiş Frak Takımın Erkek Yakası Siyah Satendir. TEMKA Koleksiyonu, T.K.E.G.02 (Foto, Cemil Cem ÖNGEN, 12.07.2013).

## SONUÇ

Osmanlı Döneminde görülmeye başlanan Batılılaşma politikası Cumhuriyet yıllarında da devam etmiştir. Türkiye'de yaşanan Batılılaşma süreci toplumun her kesimini etkilemiş özellikle de erkeğin değişimi hedeflenmiştir. Böylelikle Osmanlı Döneminde yapılan değişim hareketinin ilk hedefi olan erkek, Cumhuriyet dönemindeki değişim süreci içerisinde yer almıştır. Türk erkeği, Batılı erkekler gibi giyinen, kibar davranan, hayatı kadınlarla ortak olarak paylaşabilen bir kişiliğe sokulmasıyla sosyal hayatını oluşturan eğlenceden, moda, sanattan ticarete, tatil yapma tarzından, bayram ziyaretlerine, insan ilişkilerinden, selamlaşma şekline, ana-baba çocuk ilişkilerine, yeme-içme kültürüne, hayat felsefesine, ahlak kurallarına, bilgi, gibi anlayışların değişmesine neden olmuştur.

Cumhuriyet Döneminde düzenlenen balolar, partiler, konserler Türk halkının yeni batılı eğlence anlayışlarından bazılarıydı. Bu ortamlarda neler giyileceği, nasıl davranılacağı, neler yenilip içileceği basın yayın organlarından öğrenilmekteydi. Böylelikle Cumhuriyet Dönemi'nde Batılılaşma öğeleri büyük bir hızla yaygınlaşmaya başlamıştı. Giyimde görülen değişimler ile eğlence yaşamındaki modernleşmenin, yıllar içerisinde çeşitli değişimler göstererek günümüze kadar devam etmesindeki en büyük unsur basın yayın organları olan gazete, dergi ve mecmuaların moda, bilim, kültür sayfaları olmuştur. Günümüze kadar gelen süreçte değişen giysi moda anlayışı içerisinde Türk erkeği şıklık anlayışı modern algı içerisinde de her zaman bakımlı, saygılı, kibar, sade görümlü olarak devam etmiştir.

## KAYNAKLAR

AYSAL Necdet, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Giyim Ve Kuşamda Çağdaşlaşma Hareketleri” Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü ÇTTAD, X/22 , (2011/Bahar)

DURSUN Yücel, ” Geçmişten Bugüne Türkiye’nin Bilim Ve Teknolojide Kat Ettiği Mesafe” Çukurova üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, DTCF Felsefe Bölümü- 2009

ŞAHİN Yüksel, “Türkiye’de Kadın Silüetinde Moda Anlayışı Ve Değişimleri”,Dokuz Eylül Üniversitesi G.S. F. Yayınları, İzmir–2006

ÖZER İlbeyi,”Osmanlıdan Cumhuriyete Yaşam Ve Moda “ 4. Baskı–2009,Truva Yayınları

TEZCAN Hülya, " Sarayın Terzisi" Sadberk Hanım Müzesi,Mas Matbaacılık A.Ş.,İstanbul-2008,

TEZCAN Hülya,” Osmanlı Sarayının Çocukları, Şehzadeler Ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri”, Mart–2006-İstanbul, Mas Matbaacılık, Aygaz,

TEZCAN Hülya, “16.-17. Yüzyıl Osmanlı Sarayında Kadın Modası”, P Dergisi 12, İstanbul Kış 1998–1999, s.54–69.